

Januari 2021

**Pro
biblio**

Collectiebeleidsplan Noord-Holland

Wij werken
aan de
toekomst van
bibliotheken

Inhoudsopgave

Inleiding

Hoofdstuk 1 Visie op collectie

- 1.1 Verbinden (jeugd) collectie en programmering
- 1.2 Jeugdcollectie
- 1.3 Relatie fysieke en digitale collectie
- 1.4 Duurzaamheid
- 1.5 Metadata
- 1.6 De toekomst van collectiekennis

Hoofdstuk 2 Normen en adviezen

Hoofdstuk 3 Afspraken

- 3.1 rolverdeling Probiblio en individuele bibliotheken
- 3.2 actiepunten met betrekking tot inhoudelijke thema's
- 3.3 actiepunten met betrekking tot normen
- 3.4 actiepunten met betrekking tot specifieke collecties

Bijlagen (link naar relevante bronnen en links naar plekken voor inspiratie op de verschillende thema's)

Overzichtstabel actiepunten per uitvoeringsjaar

Colofon:

Tekst en samenstelling:

Carla Visser

Tanja de Jong

Marjolein van der Steen (Probiblio)

Mirjam Zweers (Probiblio)

Met dank aan:

Klankbordgroep collectieplan, themasessie deelnemers, 2^e lezers: Esther Westerveld (PB), Frans Bergfeld (PB) en Liesbeth Mantel (KB).

© Probiblio, Januari 2021

Inleiding

Managementsamenvatting

Begin 2020 presenteert de Koninklijke bibliotheek het Gezamenlijk Collectieplan voor de beleidsperiode 2020-2024. Onderliggend collectieplan voor de provincie Noord-Holland is een afgeleide hiervan, maar voegt ook specifieke aandachtspunten toe. Een gedeelde visie op verschillende urgente thema's vormt de start van het plan. Vervolgens de reflectie op een aantal aandachtspunten uit het Onderzoek Kwaliteit Collecties Noord-Holland uit het voorjaar van 2020.

In dit collectieplan vindt de lezer naar aanleiding van de gedeelde visie 32 actiepunten in Hoofdstuk 3. Deze actiepunten sluiten aan bij de paragrafen in hoofdstukken 1 en 2. In de bijlage is een overzichtstabel van al deze actiepunten toegevoegd, de verantwoordelijkheden van de verschillende partijen en de uitvoeringstermijn zijn hierin vastgelegd.

Aanleiding

Probiblio als POI is verantwoordelijk voor het opstellen van een provinciaal collectieplan, de totstandkoming van een uitvoeringsprogramma en de uitvoering van een adequaat communicatietraject. Bovendien monitort zij de afspraken uit het plan en is verantwoordelijk voor een tijdige voorbereiding van de evaluatie van het collectieplan.

Het [landelijke collectieplan 2020-2024](#) van de Koninklijke Bibliotheek (KB) met de visie op en afspraken ten aanzien van het landelijk collectiebeleid is leidend geweest voor de opzet van het provinciale plan. Voor Noord-Holland hebben we de kaders van de KB nog verder aangescherpt en speerpunten uitgelicht en toegevoegd die we als provincie belangrijk vinden. Het streven is:

1. Een collectiebeleidsplan voor de provincie te maken dat een stap dichterbij de praktijk staat en daardoor een handvat kan zijn voor de lokale collectioneur bij het formuleren van een individueel beleidsplan.
2. Richting te geven aan acties die we als Noord-Hollands netwerk willen ondernemen om de collectie beter te maken en goed te ontsluiten.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de input uit het Onderzoek Kwaliteit Collecties Noord-Holland. De monitoring van de afspraken uit het oude Provinciale Collectiebeleidsplan uit 2014 is in 2020 vastgelegd in het **Onderzoek Kwaliteit Collecties Noord-Holland**. Dit onderzoek geeft inzicht in de kwaliteit en het

gebruik van de collecties in lokale bibliotheken in Noord-Holland op basis van de uitgangspunten zoals benoemd in het Provinciaal Collectiebeleidsplan 2014.

Totstandkoming

In 2020 heeft Probiblio samengewerkt met een afvaardiging van de SOOB (Carla Visser, directeur Bibliotheek IJmond-Noord en Paul Groot, directeur van Bibliotheek Hoorn) en met een klankbordgroep van collectiespecialisten uit de provincie Noord-Holland (Liesbeth Munters -Bibliotheek Kennemerwaard, Inkie Aarts - Bibliotheek Haarlemmermeer, Tanja de Jong - Bibliotheek Hoorn en Atie Besterveld - Bibliotheek IJmond-Noord) om tot dit plan te komen.

De klankbordgroep heeft relevante thema's geselecteerd voor drie bijeenkomsten met elf collectiespecialisten uit Noord-Holland in het najaar van 2020. De verbinding tussen de Collectie en de Programmering, de Jeugdcollectie, de relatie tussen de fysieke en digitale collectie en Duurzaamheid zijn uitgebreid aan de orde geweest. Naast de thema's zijn per bijeenkomst twee adviezen uit het Onderzoek Kwaliteit Collecties Noord-Holland besproken.

Vaststelling en vervolg

Op 11 februari 2021 wordt dit collectieplan voorgelegd aan het SOOB. Na goedkeuring wordt het plan vastgesteld door Probiblio.

Jaarlijks, te beginnen in 2021, zal de voortgang van de actiepunten in dit plan worden gemonitord. Dit gebeurt in de vorm van het Monitor Collecties Noord-Holland. Jaarlijks zullen de actiepunten worden aangescherpt, geconcretiseerd en aangevuld. Aan het einde van de beleidsperiode (najaar 2024) zal de evaluatie en voorbereiding van een volgend collectieplan worden uitgevoerd door Probiblio in samenwerking met het netwerk.

Het startpunt van deze nieuwe beleidsperiode wordt gevormd door het samenbrengen van een collectioneersnetwerk overleg. Vanuit dit netwerk zal een overgroot deel van de in de actiepunten genoemde werkgroepen worden samengesteld.

Hoofdstuk 1 – Visie op collectie/ inhoudelijke thema's

Relevante maatschappelijke ontwikkelingen in het algemeen en binnen de bibliotheeksector moeten hun weerslag vinden in het collectiebeleid van de bibliotheek. Zes thema's hebben we aangemerkt als prioriteit voor de komende vier jaar. Sommige thema's zijn concreter dan anderen en zijn dus makkelijk vast te leggen in (meetbare) afspraken. Andere thema's vragen om verdere verdieping binnen het netwerk van collectioneers en bibliotheken in het algemeen om tot concrete en meetbare afspraken te komen.

De volgende thema's zijn hieronder te vinden: Verbinding Collectie en Programmering, Jeugdcollectie, de relatie fysieke en digitale collectie, duurzaamheid, metadata en de toekomst van collectiekennis. Een groot deel van deze thema's zijn ook in de publicaties van de [Raad voor Cultuur](#) en het [Convenant](#) als urgent bestempeld. In het Bibliotheekconvenant 2020-2023 dat per 30 september 2020 is ingegaan, leggen het Bibliotheekstelsel en de drie overheidslagen vast dat zij zich gezamenlijk gaan focussen op leesbevordering, digitale inclusie en een leven lang ontwikkelen.

1.1 Verbinden collectie en programmering

De ontwikkelingen in de bibliotheek gaan razendsnel, voorop lopen ontwikkelingen rond de bibliotheek als ontmoetingsplaats, de digitale transformatie en de enorme toename van het aantal laaggeletterden. Op 2 oktober 2020 zegt architect Francine Houben bijvoorbeeld nog in de Volkskrant dat 'de functie van de bibliotheek verschuift van collectie naar connectie'. We steken de laatste jaren met succes veel energie in de verbreding van de bibliotheekfunctie. Maar zonder collectie geen bibliotheek; er is behoefte aan herijking van de betekenis van de collectie. Op dit moment wordt de collectie als gereedschap vaak onvoldoende benut om de doelen te bereiken die de bibliotheken zich stellen. De collectie heeft geen heldere plek in het geheel van maatschappelijke doelen in de bibliotheek.

Een toekomstbeeld - Een aantrekkelijke, klantgerichte collectie die het logische brandpunt van de organisatie vormt, multi-inzetbaar is, het merk en de maatschappelijke betekenis van de bibliotheek kleurt en versterkt. De collectie en de programmering moeten daarvoor zodanig met elkaar verweven zijn dat ze elkaar versterken waardoor de bibliotheek nog beter aan haar maatschappelijke doelen kan voldoen. Programmeurs en collectioneers moeten de collectie actief gebruiken in hun programma's zodat het publiek via de programmering naar de collectie wordt geleid. Bovendien is samenwerking van collectiespecialisten en programmeurs met elkaar en partners cruciaal om een actief gebruik van de collectie te stimuleren. De rol van de community librarian is in dit proces van toenemend belang. Datzelfde geldt voor de digitale collectie. De digitale ontwikkelingen kunnen een sleutelrol vervullen in het beter laten aansluiten van de wensen van het publiek op de (digitale) collectie en de doorontwikkeling van digitale programmering. Maar ook interne samenwerking op het gebied van marketing en educatie zouden een belangrijke bijdrage kunnen leveren.

(Zie actiepunten 1 t/m 3)

1.2 Jeugdcollectie

In 2019 publiceerden de Onderwijsraad en Raad van Cultuur samen het rapport Lees!: oproep tot een Leesoffensief. Aanleiding was o.a. de zorgwekkende terugloop van de leesresultaten van Nederlandse jongeren, ook in vergelijking met andere landen. Medio oktober 2020 hebben achttien organisaties uit

het veld van onderwijs, cultuur en jeugdgezondheid de noodklok geluid in een gezamenlijk [Manifest](#). Aanleiding voor dit Leesoffensief is de uitkomst van het [PISA-onderzoek](#) in 2018 waaruit blijkt dat met name jongens weinig plezier beleven aan lezen.

De Raad voor Cultuur stelt dat een goede actuele collectie in de nabijheid van jongeren noodzakelijk is voor het stimuleren van leesplezier. Op **landelijk niveau** wil de KB dat lokale bibliotheken de doelgroep jeugd expliciet verdisconteert in hun collectiebeleid en in de daarmee verbonden dienstverlening waarin de POI's hen ondersteunen.

De SOOB heeft aangegeven strategisch gezamenlijk te willen optrekken met en naar gemeenten en schoolbestuurders. Veel bibliotheken doen dit al in meer of mindere mate maar er wordt verschillend mee omgegaan. Een groot deel van de Noord-Hollandse bibliotheken zal in 2021 bovendien deelnemen aan het Stakeholderstraject in het kader van het Noord-Hollands Leesoffensief.

Een goed uitgebalanceerde en aantrekkelijk gepresenteerde collectie die aansluit bij de schoolpopulatie is essentieel bij leesbevordering in de driehoek onderwijs-bibliotheek-thuis.

Leesplezier kunnen bibliotheken onder andere stimuleren door het beter ontsluiten van de jeugdcollectie in samenwerking met educatie, marketing en programmering. De combinatie van met name **de jeugdcollectie en programmering** moet speciale aandacht krijgen.

(Zie actiepunten 4 t/m 9)

1.3 Relatie fysieke en digitale collectie

Tot begin 2020 hebben de lokale bibliotheken zich vooral bezig gehouden met de fysieke omgeving en de fysieke collectie. Door de pandemie en de gevolgen daarvan voor de individuele bibliotheek, is daar in snel tempo verandering in gekomen.

Op dit moment bestaat de digitale collectie uit E-books en luisterboeken, deze collectie valt onder de verantwoordelijkheid van de KB. In de overweging welke titels aan te schaffen, wordt de E-Book-collectie buiten beschouwing gelaten door de collectionneur omdat de actuele E-Book-aanschaflijst onbekend is. E-Books worden echter wel ervaren als goede aanvulling op de fysieke collectie.

Belangrijk is om in de komende jaren het accent te leggen op een betere aansluiting van de digitale collectie op de fysieke collectie. Bovendien is het nodig om een groter volume en kwaliteit te realiseren. Ook moet er onderzoek worden gedaan naar andere aanvullende digitale oplossingen zoals de nieuwe Bibliotheek Online-app als aanvulling op de fysieke collectie.

Het ontbreekt echter met name aan **zichtbaarheid** van de digitale collectie. Door het bieden van online context, inzet van hybride vormen, online community-vorming en combinaties met marketing bij (online) programmering kunnen bibliotheken werken aan het meer zichtbaar laten zijn van deze collecties. Het geven van online verdieping zoals de inzet van rolmodellen, podcasts en het delen van video's op je website en/of in de catalogus en deze vormen van collectie meer zichtbaar te maken heeft prioriteit.

Balans – De inhoud en omvang van de collectie in een werkgebied van een bibliotheek verandert in toenemende mate, onder andere door dalende collectiebudgetten. Hierdoor verandert de actualiteit van een collectie, de aanwezigheid van populaire titels en normbezit per lener/inwoner. Deze verschuiving staat op gespannen voet met de leveringen van materialen van bibliotheken aan leden van andere bibliotheken en zorgt dat de druk op het netwerk toeneemt. Juist de inzet van een digitale collectie in combinatie met (online) programmering is voor een deel een goede oplossing. Lange reserveringslijsten kunnen door het stimuleren van het e-book gebruik, met name bij populaire titels, worden verminderd.

(Zie actiepunten 10 t/m 12)

1.4 Duurzaamheid

Nieuwe toepassingen zorgen ervoor dat er mogelijkheden ontstaan om duurzamer te collectioneren. Met name de beschikbaarheid en toepassing van metadata en digitale collecties zijn veelbelovend in dit opzicht.

Er is grote behoefte om aan de slag te gaan met duurzaamheid, ook op het gebied van de collectie. Bibliotheken willen graag de footprint van hun individuele collectie verkleinen. Er zijn genoeg ideeën, maar nog weinig samenhang. Duurzaamheid rond de collectie zelf staat nog in de kinderschoenen. Ter ondersteuning heeft Probiblio al een *White paper* rond duurzaamheid opgeleverd: [Verduurzaam je bedrijfsvoering met onze whitepaper | Probiblio](#) om duurzaamheid te verankeren in het beleid en als speerpunt in je organisatie op te nemen.

(Zie actiepunt 13)

1.5 Data gedreven werken

Er is grote behoefte bij bibliotheken om hun aanbod beter af te stemmen op de (potentiële) vraag, nu de beschikbaarheid en toepassing van data gedreven werken steeds groter en makkelijker worden. Zowel Probiblio als de NBD zijn actief in het testen en benutten van deze nieuwe toepassingen. De verwachting is dat dit in 2022 bij de NBD al zal betekenen dat er een nieuwe AI collectioneertool in gebruik wordt genomen.

De betere toepasbaarheid van metadata biedt enorme mogelijkheden en moeten ten volle worden benut. Belangrijk is wel de vraag op welke manier al deze nieuwe en verdiepende informatie het (collectie) beleid van de bibliotheek kunnen ondersteunen. Dit moet in de komende beleidsperiode blijken.

(Zie actiepunten 14 en 15)

1.6 De toekomst van collectiekennis

Het lijkt een trend te worden dat steeds minder bibliotheken op zoek zijn naar een collectioneur pur sang. De medewerkers die collectioneren, hebben ook veel andere taken. De rol van collectioneur beweegt hierdoor langzaam richting die van programmeur. Dit komt onder andere door uitbesteding van een deel van de collectietaken en door automatisering.

Vergrijzing is natuurlijk ook een bekend fenomeen binnen de bibliotheeksector. Met name op de gebieden waar sprake is van zeer specialistische kennis zoals bij collectiekennis leidt dat tot problemen.

De (jeugd) collectioneur is zo'n superspecialist die in sneltreinvaart van het toneel lijkt te verdwijnen. Om te zorgen dat kennis beschikbaar blijft en overgedragen wordt aan een volgende generatie collectioneurs zijn er landelijk al initiatieven genomen. Het is verstandig om ook binnen de provincie hier aandacht aan te besteden. Niet alleen met het doel om kennis over te dragen maar ook om een profiel te maken van de collectioneur van de toekomst. Deze collectioneur zal moeten werken binnen een andere omgeving die nog veel verder geautomatiseerd zal zijn dan die nu is.

Er is nu direct behoefte aan breder gedeelde kennis over collectioneren en collecties met name voor nieuwkomers met andersoortige opleidingen en frontofficemedewerkers (zowel betaalde krachten als vrijwilligers) om voldoende bagage te krijgen over de collectie in de breedste zin van het woord om klanten goed te helpen.

(Zie actiepunten 16)

Hoofdstuk 2 – Normen en adviezen

De monitoring van de afspraken uit het oude Provinciale Collectiebeleidsplan uit 2014 is opgeleverd in 2020 onder de titel **Onderzoek Kwaliteit Collectie Noord-Holland**. Dit onderzoek geeft inzicht in de kwaliteit en het gebruik van de collecties in lokale bibliotheken in Noord-Holland op basis van de uitgangspunten zoals benoemd in het oude Provinciaal Collectiebeleidsplan 2014.

Het Onderzoek Kwaliteit Collectie Noord-Holland 2020 maakt inzichtelijk welke prestaties zijn geleverd en welke onderdelen verbetering of herziening behoeven. De adviezen in het Onderzoek Kwaliteit Collectie Noord-Holland 2020 zijn besproken met de Noord-Hollandse collectiespecialisten tijdens de themabijeenkomsten. Dit zijn de uitkomsten.

De omvang van de fysieke collectie van een basisbibliotheek is in balans met het aantal inwoners van het verzorgingsgebied en het aantal leden.

Vijf jaar geleden is de **provinciale norm** van 2 banden per inwoner geïntroduceerd. Op landelijk niveau is er geen norm t.a.v. het aantal banden. Inmiddels wordt het aantal van 2 banden nog maar in weinig bibliotheken nagestreefd. Gezien deze ontwikkeling en de toename van de digitale collectie, lijkt het ons niet zinvol om deze provinciale norm nog te hanteren.

Jeugdcollectie – Collectiegebruikers hanteren voor de Jeugdcollectie andere uitgangspunten dan de norm voor de volwassenencollectie. Uit de door Probiblio voor de klant gegenereerde collectieprofielen blijkt dat de verdeling 60% Jeugdcollectie en 40% Volwassen de regel is. Uit het onderzoek Naar optimale jeugdcollecties blijkt het volgende. Wanneer er grote collecties aanwezig zijn op scholen en/ of KDV (in het kader van dBos) zijn de collecties in de vestigingen veel kleiner. Het is belangrijk dat er een ideale cijfermatige en inhoudelijke verhouding wordt vastgelegd, waardoor er gestreefd kan worden naar een zinvolle balans. Met extra geld zouden er betere collecties zowel in scholen als in bibliotheken kunnen zijn en in de woorden van de Raad voor cultuur ‘de nabijheid van een goede actuele collectie’ kunnen worden nagestreefd.

(Zie actiepoint 17)

De omvang van de fysieke collectie van een basisbibliotheek is in balans met het gebruik ervan.

De **landelijke norm** is dat van alle provinciale uitleningen 99,9% uit de provinciale collectie kunnen worden afgehandeld. POI's monitoren dit binnen hun provincie. Een basisbibliotheek moet minimaal 95% uit de eigen collectie afhandelen, anders doet ze een te groot beroep op de solidariteit binnen het netwerk en moeten anderen te veel meebetalen aan de dienstverlening. 13 van de 17 Noord-Hollandse bibliotheken voldoen aan de kwaliteitsnorm en daarmee aan de minimumkwaliteitseis van de collectie. De overige vier (kleinere) bibliotheekorganisaties moeten een inhaalslag maken.

(Zie actiepoint 18)

Populaire titels zijn in voldoende mate aanwezig

Bibliotheken streven ernaar klanten binnen zes weken een aangevraagde titel te leveren. Uit het onderzoek kwam naar voren dat slechts een enkele bibliotheek voldoet aan **de provinciale afspraak** om minstens 95% van de reserveringen binnen 6 weken te honoreren. Hier is sprake van een dilemma zowel

als een onzekerheidsfactor. Door enkel vraaggericht te collectioneren houdt de bibliotheek de klanten tevreden maar het staat haaks op het idee dat de bibliotheek een brede collectie moet voeren. Bovendien is niet altijd duidelijk wat de vraag van het publiek zal zijn. Het is een kwestie van vooraf inschatten en achteraf bijsturen. Desondanks is het belangrijk om de provinciale afspraak in deze zo goed mogelijk te volgen.

(Zie actiepoint 19)

De collectie van de Noord-Hollandse bibliotheken is actueel.

De **landelijke norm** is om jaarlijks minimaal 10% van de collectie te vervangen. De collectie van de Noord-Hollandse bibliotheken is actueel en voldoet aan die norm. Uitzondering hierop vormen erfgoedcollecties van lokaal, regionaal of landelijk belang.

Goed en regelmatig saneren zorgt ervoor dat de collectie up-to-date is, maar zorgt er ook voor dat de uitleenpercentages veel representatiever zijn. Door het systeem goed te gebruiken ontstaat er een betere basis voor aanschaf en beleidsplannen.

(Zie actiepoint 20)

Bibliotheken leveren (onder voorwaarden) materialen die door leden van andere bibliotheken worden aangevraagd.

Op grond van de Wsob is elke deelnemer aan het netwerk onderdeel van het interbibliothecair leenverkeer (IBL). Dit betekent dat alle bibliotheken de eigen bibliotheekcollectie integraal vind- en beschikbaar maken via de gezamenlijke catalogus (de NBC+) en IBLV. Richtlijn vanuit het landelijke collectiebeleidsplan van de KB is dat ten behoeve van het eigen verzorgingsgebied elke lokale bibliotheek voor de nieuw verworven titels een zogenaamde 'Time Window' (tijdvenster) van ten hoogste drie maanden hanteert, afwijkingen worden bepaald in het SOOB-overleg.

Percentages - Het **Landelijk Collectieplan** hanteert de norm dat de grens op het laten verlopen van aanvragen 5% is. Voor Noord-Holland komt het gemiddeld uit op 3 %, zo blijkt uit het Onderzoek Kwaliteit Collecties NH. Dit betekent dat het percentage van het niet leveren van aangevraagde materialen, door alle bibliotheken tezamen in Noord-Holland, voldoet aan de afgesproken norm. Redenen om de norm te blijven volgen: voorkomen dat we collecties gaan beschermen, dat is tegen de wettelijke norm en afspraken die zijn gemaakt met KB en druist in tegen het principe van één landelijke collectie.

Signaal - De balans ten aanzien van de collectie in een werkgebied van een bibliotheek raakt steeds vaker verstoord door dalende collectiebudgetten waardoor de actualiteit van een collectie en de aanwezigheid van populaire titels in gevaar komt. Dit komt dan weer op gespannen voet te staan met de levering van materialen van bibliotheken aan leden van andere bibliotheken en zorgt dat de druk op het netwerk toeneemt. Als de balans niet op orde is, wordt het lastig de onderliggende solidariteit in het provinciale netwerk te behouden. Het is belangrijk dit goed te blijven monitoren aangezien krimpende collecties een risico vormen.

Floating collecties kunnen onder andere een instrument zijn bij het efficiënt inzetten van collectiebudget ten bate van de aansluiting bij de vraag van het publiek.

(Zie actiepunten 19, 21 t/m 23)

De Noord-Hollandse bibliotheken sluiten aan bij de landelijke ontwikkelingen als het gaat om de digitale collectie.

Als lid kan je hiervan gratis gebruikmaken. Gemiddeld zijn er 15,2 e-books per account geleend. Er is weinig verschil in meeste en minste aantal uitleningen per actief account. Een aantal zaken behoeft verbetering zoals het aanbod van de E-book collectie, verbetering van de slechte toegankelijkheid en de onbekendheid met het beleid ten aanzien van de Online bibliotheek.

Hoofdstuk 3 – Afspraken

3.1 Rolverdeling Probiblio en individuele bibliotheken

In het KB collectieplan 2020-2024 zijn afspraken opgenomen met betrekking tot de rolverdeling rond collectiebeleid in het netwerk en specifieke thema's en collecties. Deze afspraken zijn van belang voor de lokale bibliotheken (verenigd in de branchevereniging VOB), provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's, verenigd in de landelijke Stichting POI's Nederland (SPN)) en de Koninklijke Bibliotheek.

Daarnaast zijn er de Stichting Kennisplatform PLUS collecties waarin lokale bibliotheken en POI's die een collectie hebben die van landelijk belang is, zijn verenigd en de CDR/Muziekweb.

Lokale bibliotheken blijven verantwoordelijk voor hun eigen collectiebeleid, binnen de kaders van dit Gezamenlijk collectieplan. Door met elkaar een aantal normen af te spreken voor lokale collecties zorgen we ervoor dat de collecties voldoen aan de lokale klantvraag, maar ook aan het gehele netwerk beschikbaar worden gesteld.

Probiblio als POI

De POI's vormen een cruciale schakel in het Bibliotheekstelsel en kunnen op grond van zowel hun wettelijke taken als hun expertise een belangrijke bijdrage leveren.

Probiblio als POI stimuleert en coördineert de afstemming van collecties van bibliotheekvoorzieningen binnen de provincie. Zij is verantwoordelijk voor het opstellen van een provinciaal collectieplan, de totstandkoming van een uitvoeringsprogramma, een adequaat communicatietraject, ze monitort de afspraken uit het plan en is verantwoordelijk voor een tijdige voorbereiding van de evaluatie. Maar Probiblio coördineert de afstemming bijvoorbeeld ook door de (vorming van) provinciale collectieteams, een klankbordgroep en bijeenkomsten met collectioneers. Voor een uitgebreide omschrijving van de verantwoordelijkheden, zie pagina 18 en 19 van het [landelijke collectieplan 2020-2024](#).

3.2 Afspraken met betrekking tot inhoudelijke thema's hoofdstuk 1

Verbinden collectie en programmering

Op **landelijk niveau** starten de KB en de Stichting Pluscollecties proeftuinen voor de (door)ontwikkeling van activiteiten gericht op de relatie tussen collectie en programmering en tussen de digitale collectie (interne en externe bronnen) en thematische programmering. Kennis hierover wordt gedeeld op BiebtotBieb, zodat andere bibliotheken hiervan kunnen profiteren en ervaringen kunnen delen.

In overleg met de POI's en de NBD wordt verkend hoe metadata van collecties kan worden gebruikt ten behoeve van programmering. Landelijk, vanuit de VOB marketing commissie, is een samenwerking gestart om een actueel en hernieuwend overzicht van landelijke content te krijgen (inclusief verwijzingen naar die content). Rijnbrink maakt jaarlijks een contentkalender voor bibliotheken.

Probiblio trekt daarin samen op met Rijnbrink. Afstemming vindt bijvoorbeeld plaats over wie welke materialen bij welke campagne maakt.

Provinciale Actiepunten verbinden collectie en programmering:

1. Onderzoek vanuit Probiblio naar de behoefte bij de Noord-Hollandse bibliotheken om programmagerichte projectcollecties met bovenlokale thema's te maken. (Denk aan aansluiting bij bestaande initiatieven en middelen zoals Leesclubs, Leeskringen, de Lonkende leestafel, Boektoer of multimediale advieslijsten).
2. Inventarisatie en het delen van 'Good practices' van (online) activiteiten en initiatieven ten aanzien van jeugd- en jongerenprogrammering.
3. Toepassen van een integrale aanpak, waarin collectioneers, marketeers, programmeurs en educatiemedewerkers vanaf de start van een project samen optrekken. De rol van de 'community librarian' kan in dit proces een sleutelrol toebedeeld krijgen.

Jeugdcollectie

Op **landelijk niveau** laat de KB als vervolg op het onderzoek naar jeugdcollecties voor kinderen van 0-12 jaar ook een onderzoek uitvoeren naar de jeugdcollecties voor de doelgroep 12-18 jaar. De resultaten van beide onderzoeken worden aangeboden onder de Bouwstenen voor lokaal collectiebeleid zodat deze kunnen worden verdisconteert in lokale collectiebeleidsplannen. Daarnaast ontwikkelt de KB (in relatie tot het Voorkeursmodel dBos) een prototype dat het eenvoudiger maakt de digitale collectie binnen de Bibliotheek op school in te zetten.

Provinciale actiepunten jeugdcollectie:

4. Een groot deel van de bibliotheken zal deelnemen aan een stakeholderstraject leesoffensief in 2021, waarin bibliotheken hun gekozen aandachtgebied strategisch en operationeel zullen onderbouwen en uitrollen richting hun stakeholders.
5. Uitvoering van verschillende projecten, o.a. in het kader van het Leesoffensief waarvoor een aantal bibliotheken in Noord-Holland al een subsidieaanvraag heeft gedaan in samenwerking met de afdeling Educatie van Probiblio.
6. Op basis van de uitkomsten Onderzoek jeugdcollecties van de KB een onderzoek naar betere afstemming en goede verhouding tussen de jeugdcollectie in de vestigingen en de collecties op scholen in het PO, MBO en VO en de KDV's.
7. De verbinding van de collectie met programmering in het kader van de jeugdcollectie te versterken waar thematisch werken op basis van interesses van de jeugd meer het uitgangspunt wordt met behulp van specialisten Programmering lokaal en provinciaal tijdens regulier overleg.
8. De relatie tussen fysieke en digitale collectie versterken met behulp van digitale prentenboeken in samenwerking met specialisten Educatie.
9. Twee jeugdcollectiespecialisten van Probiblio initiëren een kennisnetwerk rond de jeugdcollectie in Noord-Holland.

Relatie fysieke en digitale collectie

Op **landelijk niveau** hanteert de KB een '*multichannel*' benadering als uitgangspunt voor de boekencollectie; de klant kan kiezen in welke vorm hij of zij een titel wil gebruiken (fysiek, als e-book of als luisterboek). Uitzondering zijn de weinig gevraagde materialen die niet in elke lokale bibliotheek aanwezig zijn. Hier heeft het digitale scenario de voorkeur.

Verder onderzoekt de KB hoe de digitale collectie (e-books en DBNL) zichtbaar kan worden gemaakt in de bestelmodule in het ILS voor openbare bibliotheken en verkent met openbare bibliotheken hoe de digitale collectie ook beter zichtbaar kan worden gemaakt in de lokale bibliotheek vestigingen.

Daarnaast bevordert de KB dat de klant via de 'ook beschikbaar als' functie al op alle verschillende (fysiek en digitaal) verschijningsvormen van een titel kan worden geattendeerd.

Provinciale actiepunten digitale collectie:

10. Het vormen van een werkgroep om te werken aan de ontsluiting van online activiteiten en andere vormen van digitale collectievorming (vlogs, blogs, YouTube, etc) met speciale aandacht voor een betere aansluiting op de fysieke collectie.
11. Een white-paper opstellen met inzichten omtrent online context, hybride vormen (deels fysiek, deels online) en community-vorming in combinatie met marketing bij (online) programmering.
12. Pilot met 1 bibliotheek rond het stimuleren van het ebook gebruik. O.a. Onderzoeken in hoeverre e-books zichtbaar zijn voor de klanten van lokale bibliotheken wanneer zij inloggen op het systeem of website en op welk niveau.

Duurzaamheid

13. Het instellen van een werkgroep duurzaamheid collectie om te komen tot een veelzijdig advies:
  - a. Met name gericht op het bestel- en inwerkproces.
  - b. Differentiatie aanschaf voor de korte en lange termijn: hoe duurzaam zijn niet ingewerkte boeken?
  - c. Differentiatie in inbindmethodes (niet ingewerkt, alleen geplastificeerd en volledig ingewerkt, het overschakelen op biofolie).
  - d. Recycling van gebruikte, afgeschreven collecties; restmaterialen zoals RFID labels, verkoop materialen, levering bladmuziek naar muziekschool en films naar Muziekweb.
  - e. Vaststellen milieueffect papiercontainer.
  - f. Duurzaamheidseffect gebruik van wisselcollecties zoals Boektoer.

Data gedreven werken

14. Probiblio neemt deel aan het opstartproces van de collectioneertool van de NBD door middel van een pilot met 1 bibliotheek in het werkgebied.
15. Pilots met verschillende bibliotheken gericht op het combineren van beschikbare data, in eerste instantie van Probiblio (zoals Wise) met data uit het Whize/Mosaic doelgroepenonderzoek. Op deze manier kunnen bibliotheken in de toekomst doelgerichter doelgroepen (ook niet-leden) die ze willen faciliteren in hun leeswensen beter bereiken op het gebied van de (digitale) collectie. Maar ook voor het ontwikkelen van programmering voor inwoners in het vestigingsgebied van een bibliotheek in samenwerking met de (online) community kan het zinvol zijn. In 2022 volgt de conclusie of deze koppeling van data voldoende informatie oplevert om de collectiebudgetverdeling beter in te zetten en of wellicht in de toekomst deze koppeling ook wat kan zeggen over de inzet van middelen bij de programmering.

De toekomst van collectiekennis

Op **landelijk niveau** ontwikkelen en implementeren de SPN en KB samen met collectiespecialisten een cursus/ kenniscirkel voor collectioneers aan de hand van de bouwstenen voor lokaal collectiebeleid.

Daarnaast maken SPN en KB in relatie tot de Bibliotheekcampus een plan van aanpak met betrekking tot collectiekennis voor frontofficemedewerkers.

16. Een kennisnetwerk van collectiespecialisten in Noord-Holland zal vanaf 2021 de onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling stimuleren. Minimaal eens per kwartaal zal dit netwerk, gefaciliteerd door Probiblio, bijeenkomen en uit deze gelederen zullen grotendeels de verschillende werkgroepen waarover in de actiepunten wordt gesproken samengesteld worden.

3.3 Afspraken met betrekking tot normen en adviezen Hoofdstuk 2

De omvang van de fysieke collectie van een basisbibliotheek is in balans met het aantal inwoners van het verzorgingsgebied en het aantal leden.

17. De norm van 2 fysieke banden per inwoner wordt losgelaten. De omvang in relatie tot het gebruik, de actualiteit en de hoeveelheid populaire titels waarborgen de kwaliteit van de collecties. Met name omdat nu zowel de fysieke collectie als e-books in de digitale bibliotheek meetellen.

De omvang van de fysieke collectie van een basisbibliotheek is in balans met het gebruik ervan.

18. Aanvullend overleg/ onderzoek naar wat de vier bibliotheekorganisaties, die de norm niet halen, nodig hebben om de norm wel te halen.

Populaire titels zijn in voldoende mate aanwezig.

19. Een inventarisatie van mogelijke oplossingen en toepassingen rond: het proces van afhandelen en monitoren van reserveringen optimaliseren, het verkorten van uitleentermijnen, materialen 0 lijsten, inzet metadata (AI en Mosaic/Whize), BCB floating.

De collectie van de Noord-Hollandse bibliotheken is actueel.

20. Een inventarisatie van het gebruik van de BCB-module saneren. Alle bibliotheekorganisaties die werken met Probiblio-Wise stimuleren om te werken met de BCB-formule Saneren (gratis ingebouwde module die op geautomatiseerde wijze titels die ouder zijn dan of langer dan xx jaar niet uitgeleend op een actielijst plaatst). Bibliotheken die andere systemen gebruiken ook stimuleren om te saneren.

Bibliotheken leveren (onder voorwaarden) materialen die door leden van andere bibliotheken worden aangevraagd.

21. Aanvullend onderzoek doen om te achterhalen welke factoren bij de 5 van de 17 bibliotheken, die de norm niet hebben gehaald, een rol hebben gespeeld in het laten verlopen van aanvragen.
22. Onderzoek naar de factoren die de balans tussen leveringen en aanvragen verstoren (zoals de aanvragen van Leesclubs) en een inventarisatie van de oplossingen.
23. Onderzoek naar de diverse uitleentermijnen die bibliotheken hanteren met het oog op een maximale uitleentermijn van materialen van buiten de eigen bibliotheekorganisatie.

De Noord-Hollandse bibliotheken sluiten aan bij de landelijke ontwikkelingen als het gaat om de digitale collectie.

3.4 Specifieke collecties

Veel gevraagde titels worden door elke bibliotheek voor hun eigen klanten in hun collectie opgenomen. Hier zijn geen landelijke afspraken voor nodig. Er zijn echter enkele specifieke collectieonderdelen die niet in elke lokale bibliotheek aanwezig zijn en/of die steeds meer digitaal invulling krijgen. Voor deze collectieonderdelen zijn landelijke of provinciale afspraken zinvol. Hieronder een samenvatting van de landelijke afspraken die ook op provinciaal niveau van groot belang zijn op het gebied van: 'informatief', audiovisueel, 'longtail', erfgoed en 'special needs'.

Provinciale actiepunten informatieve collectie

24. Onderzoek naar de inzet van de informatieve collectie t.b.v. leesbevordering bij jongens (met name op het vmbo).
25. Onderzoek naar de inzet van de informatieve collectie t.b.v. de verbinding collectie-programmering (bijvoorbeeld bij leesclubs).

Audiovisueel (audio, bladmuziek, film)

Meer en meer lokale bibliotheken bouwen hun fysieke muziekcollecties af. Klanten die een muziek cd willen lenen maken daarom vaak via IBL gebruik van de collectie van CDR/Muziekweb.

- De CDR neemt vanwege zijn landelijke collectiefunctie deel aan het landelijk werkverband.
- De CDR gaat in overleg met de KB en het ministerie op zoek naar structurele financiering voor haar taken binnen en buiten het openbare bibliotheekveld in relatie tot de visie op muziek.

26. KB is bezig met het ontwikkelen van beleid in deze. In Noord-Holland is er zorg over de (financiële) continuïteit van de CDR en de Filmbieb. Beleid van de KB wordt actief gevolgd via o.a. Liesbeth Mantel (verantwoordelijke voor collectie binnen de KB) en kennis wordt gedeeld in het kennisnetwerk collectioneers.

'Longtail'

De Stichting Pluscollecties stelt een landelijk bewaarbeleid van fysieke collecties van openbare bibliotheken op en stemt dit af op de Provinciale bewaarbeleidsplannen, de digitale collectie en de depotcollectie van de KB. POI's maken samen met de bibliotheken in hun werkgebied een provinciaal bewaarbeleid en coördineren de procesafspraken hierover.

27. Op **provinciaal niveau** handhaaft Probiblio een Longtail-collectie voor de 800 rubriek en Nederlandstalige romans. De Noord-Hollandse bibliotheken waarborgen gezamenlijk dat oudere titels die nog geleend worden, beschikbaar blijven.
28. Door middel van een enquête vaststellen of er nog behoefte is bij de bibliotheken aan de 'Longtail collectie'.
29. Het beleid t.a.v. Erfgoedcollecties blijft op lokaal niveau. Daar kan het belang beter worden beoordeeld.

‘Special needs’

Op **landelijk niveau** is de KB is verantwoordelijk voor de bibliotheekvoorziening voor personen met een leesbeperking: Aangepast Lezen. Bibliotheken zich via het programma Basisvaardigheden o.a. in voor mensen die moeite hebben met het lezen van de Nederlandse taal. Dit zijn zowel anderstaligen als Nederlandstalige laaggeletterden (NT2 en NT1). Over de collectie voor mensen met een leesbeperking, laaggeletterden en anderstaligen zijn er de volgende landelijke/provinciale afspraken:

- Vanuit het programma Basisvaardigheden ondersteunen KB en POI's/SPN bibliotheken bij het samenstellen van een Nederlandstalige collectie voor laaggeletterden door middel van een adviescollectie en advies op maat.
- Vanuit het programma Basisvaardigheden bevorderen KB en SPN de beschikbaarheid van anderstalige collecties voor bibliotheken in samenwerking met NBD.
- Om de participatie van inwoners met een leesbeperking binnen haar werkgebied te ondersteunen spant de lokale bibliotheek zich naar vermogen in door het Aangepast (Passend) Lezen aanbod (fysiek en digitaal) actief aan te bieden.

Op provinciaal gebied zijn er geen aanvullende actiepunten.

Tenslotte

30. **Jaarlijkse Monitor Collecties Noord Holland**, waarin de stand van zaken rond bovengenoemde actiepunten wordt beschreven en nog openstaande actiepunten zonodig worden aangescherpt.
31. Evaluatie beleidsperiode collectieplan in 2024.
32. Start proces voor het opstellen van een nieuw collectiebeleidsplan.

Bijlage Actiepunten

Hieronder volgen de actiepunten 1 t/m 32. U vindt ze terug in chronologische volgorde, startend bij de actiepunten die al gestart zijn.

Actiepunt	samenvatting	eigenaar	deelnemers	termijn	bijzonderheden
2021					
15	Onderzoek datacombinatie Wise en Mosaic	Probiblio		2021	is al gestart
17	loslaten norm 2 banden per inwoner	allen		per direct	
16	start kennisnetwerk collectioneers NH	probiblio	collectioneers NH	2021-2025	is al gestart
30	jaarlijkse Monitor Collecties Noord Holland	Probiblio		2021-2025	jaarlijks, start 2021
23	onderzoek verschil uitleentermijnen	probiblio	alle bibliotheken	2021	onderdeel monitor collecties NH
20	Inventarisatie gebruik saneertool in bcb module	Probiblio		2021	onderdeel Monitor collecties NH
1	onderzoek naar behoefte projectcollecties	Probiblio	allen	2021	onderdeel Monitor collecties NH
28	vaststelling behoefte longtail collectie	Probiblio	alle bibliotheken	2021	onderdeel Monitor collecties NH
14	deelname opstartproces collectioneertool NBD	Probiblio	1 bibliotheek	2021	start Q1
4	stakeholderstraject leesoffensief	probiblio	bibliotheken	2021	start Q1
9	start kennisnetwerk jeugdcollectie	probiblio	jeugdcollectieeers	2021	start Q2
5	Uitvoering leesbevorderingsprojecten	bibliotheken	Probiblio	2021	Q2/Q3
13	werkgroep duurzaamheid en collectie	Probiblio	collectioneers	2021	Q2, vanuit de gelederen van het collectioneersnetwerk
2022					
2	Inventarisatie jeugdprogrammering	Probiblio	allen	2022	
6	Voorstel Afstemming norm jeugdcollectie vestiging versus	allen		2022	onderdeel Monitor collecties NH
10	werkgroep ontsluiting online activiteiten	probiblio	collect. en progr.	2022	vanuit gelederen collectioneers en programmeursnetwerk
11	ontwikkelen whitepaper inzichten online context	probiblio	collect. en progr.	2022	vanuit gelederen collectioneers en programmeursnetwerk
12	pilot rond stimuleren e-book gebruik	Probiblio en 1 bibliotheek		2022	
18	onderzoek vier bibliotheken om norm omvang	probiblio	4 bibliotheken	2022	onderdeel Monitor collectie NH
19	inventarisatie uitleentermijn etc	probiblio	allen	2022	onderdeel Monitor collectie NH
21	onderzoek naar verlopen van aanvragen	probiblio	5 bibliotheken	2022	onderdeel Monitor collectie NH
22	onderzoek factoren omtrent balans leveringen en aanvrag	probiblio	alle bibliotheken	2022	onderdeel Monitor collectie NH
2023-2024					
24	onderzoek inzet informatieve collectie tbv leesbevorderin	probiblio	alle bibliotheken	2023-2024	
25	onderzoek inzet informatieve collectie tbv verbinding colle	probiblio	alle bibliotheken	2023-2024	
31	totaalevaluatie beleidsperiode collectieplan	probiblio	alle bibliotheken	2024	
32	start proces nieuw collectiebeedsplan	probiblio	alle bibliotheken	2024	
Doorlopend					
3	toepassen integrale aanpak	bibliotheken		2021-2025	
7	aandachtspunt verbinden collectie en programmering	allen		2021-2025	tijdens regulier overleg
8	vergroten gebruik digitale prentenboeken	bibliotheken		2021-2025	
26	volgen ontwikkelingen CDR en Filmbieb	Probiblio	collectioneers	2021-2025	
27	Probiblio longtail ficteittels	Probiblio	alle bibliotheken	2021-2025	
29	beleid erfgoedcollectie blijft op lokaal niveau	allen		2021-2025	

Bronvermelding

Gezamenlijk collectieplan KB (maart 2020)

https://www.bibliotheeknetwerk.nl/sites/default/files/202004/gezamenlijk_collectieplan_2020_2024.pdf

Convenant

<https://www.bibliotheeknetwerk.nl/bibliotheekstelsel-netwerk/bibliotheekconvenant-2020-2023>

Raad voor cultuur

<https://www.raadvoorcultuur.nl/documenten/adviezen/2020/02/11/een-bibliotheek-voor-iedereen>

Manifest Leesoffensief

<https://www.tijdvooreenleesoffensief.nl/>

Pisa onderzoek

<https://www.pisa-nederland.nl/resultaten2018/>

Whitepaper Duurzaamheid

https://www.probiblio.nl/nieuws/whitepaper-verduurzamen-bedrijfsvoering?utm_source=Probiblio+Nieuwsbrief+%28medewerkers%29&utm_medium=email&utm_campaign=Nieuwsbrief+Probiblio_3+december+2020+%28medewerkers%29+363281

Bouwstenen collectiebeleid

<https://www.bibliotheeknetwerk.nl/bouwstenen-lokaal-collectieplan-0>

Naar optimale jeugdcollecties

<https://www.boekstartpro.nl/dam/bestanden/collectie/naar-optimale-jeugdcollecties-05-03-2019.pdf>

Onderzoek kwaliteit collecties NH, 2020. Probiblio.

Mail naar: mzweers@probiblio.nl

Ook interessant:

<https://www.bibliotheeknetwerk.nl/onderzoek/meer-informatie-over-bibliotheekleden-dankzij-samenwerking-met-cbs>

Collectieplan bouwstenen KB

https://www.bibliotheeknetwerk.nl/sites/default/files/2020-05/Bouwstenen_collectieplan_met_linkjes.pdf

Rekenmodel Collecties

<https://www.biebtobieb.nl/do/page?id=38901-70616765>